

ОКРЕМА ДУМКА

судді Конституційного Суду України Сліденка І.Д. стосовно Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 49 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) пункту 12 розділу I Закону України „Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України“ від 28 грудня 2014 року № 76–VIII

Зважаючи на наявність Рішення Конституційного Суду України від 22 травня 2018 року № 5-р/2018 у справі за конституційним поданням 49 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) пункту 12 розділу I Закону України „Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України“ від 28 грудня 2014 року № 76–VIII (далі – Рішення), прийнятого формальною більшістю від фактичного складу Конституційного Суду України;

констатуючи той факт, що застосовані методологія й аргументація та визначена на їх основі Конституційним Судом України абстрактно-теоретична неконституційність пункту 12 розділу I Закону України „Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України“ від 28 грудня 2014 року № 76–VIII (далі – Закон) мають суб’єктивний та відносний характер;

усвідомлюючи необхідність субстанційно-онтологічного аналізу для визначення помилок, недоліків та недосконалостей, які містяться в Рішенні;

користуючись правом на окрему думку, наданим статтею 93 Закону України „Про Конституційний Суд України“;

вважаю за необхідне висловити такі **зауваження та заперечення** щодо застосованої концепції, методології та аргументації Рішення:

У Рішенні Конституційний Суд України припустився концептуальної, доктринальної та методологічної помилок, застосувавши тлумачення норми Конституції України до суспільних відносин, які прямо не стосуються цієї норми.

Зауваження та заперечення щодо концепції, методології та аргументації Рішення

1. Рішення концептуально базується на тлумаченні статті 22 Конституції України. Вказана стаття оперує поняттям „права і свободи людини і громадянина“. Це норма-принцип, яка стосується виключно категорії конституційних прав і свобод.

Конституційний конфлікт, вибудований суб'єктом права на конституційне подання, містить контрадикцію між нормами закону та нормами Конституції України. Однак у оспорюваних нормах Закону не йдеться про права і свободи у розумінні статті 22 Конституції України, оскільки пільги та компенсації за жодних умов не можуть вважатися ні правами, ні свободами. І Конституційний Суд України переконався б у цьому, якби дав тлумачення цих категорій. Якби Конституційний Суд України це зробив, то побачив би, що пільги (етимологічно та семантично від „privelegie“ – „перевага“) у будь-якому сенсі – це відступ від загального правила на користь окремих осіб або соціальних груп. Конкретно в праві – це встановлені законодавством переваги, що надаються особі (чи групі осіб) порівняно з іншими особами. Вони можуть полягати у звільненні тих чи інших осіб від відповідних обов'язків або наданні їм додаткових гарантій.

Тобто пільга є інструментом, способом, регулятором суспільних відносин, вона співвідноситься з суб'єктивним правом, але не є ним. Пільга – це привілей, а не право. А основна властивість привілею – бути винятком із загального правила (норми). Соціальна пільга в цьому контексті – блага майнового характеру, що надаються окремим групам, і є винятком. Суб'єктивне право, передбачене конституцією, в усіх без винятку випадках є загальним правилом. Таким чином, між пільгою (привілеєм) та загальним правилом існує логічна контрадикція, а тому для регулювання суспільних відносин застосовується або пільга, або загальне правило, оскільки перша виключає останнє.

Однак Конституційний Суд України лише констатував, що „існування пільг для окремих категорій громадян передбачено на конституційному рівні“, а також те, що „пільга не означає, що ця категорія є елементом конституційного статусу людини на відміну від основоположних прав і свобод людини“. Яким чином вказані твердження, з огляду на концепцію Рішення, кореспондуються з обмежувальним тлумаченням статті 22 Конституції України й евентуальною суперечністю між скасованими пільгами та компенсаціями і нормами Конституції України, сказати важко. На наш погляд – ніяк.

І тут слід зазначити, що Конституційний Суд України або припустився помилки і застосував тлумачення статті 22 Конституції України до суспільних відносин, які не мають до неї жодного стосунку, або ототожнив права і свободи та пільги. У будь-якому випадку йдеться про доктринальну та методологічну помилки, які мають принципове значення для вирішення цієї справи.

2. У Рішенні „Конституційний Суд України наголошує на конституційному обов’язку держави утверджувати і забезпечувати права і свободи людини та вважає за необхідне розвинути і конкретизувати сформульовані ним юридичні позиції щодо змісту положень частини третьої статті 22 Основного Закону України“. При цьому Конституційний Суд України стверджує, що „положення частини третьої статті 22 Конституції України необхідно розуміти так, що при ухваленні нових законів або внесенні змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих конституційних прав і свобод людини, якщо таке звуження призводить до порушення їх сутності“. Власне, розвиток (зміна) практики проявилася в останньому положенні „якщо таке звуження призводить до порушення їх сутності“, що, по суті, є обмежувальним тлумаченням вказаної норми. І тут Конституційний Суд України допустив серйозну доктринальну неузгодженість.

По-перше, намагаючись вирішити конфлікт між нормами, який стосується виключно соціальної сфери, Конституційний Суд України здійснив обмежувальне тлумачення конституційного принципу щодо всіх без винятку норм Конституції України, які стосуються прав і свобод, у тому числі негативних (фундаментальних), до яких таке обмеження навряд чи може застосовуватись тією ж мірою, що й до позитивних (соціальних) прав, оскільки, на відміну від перших, останні надаються державою. У той же час перші не залежать від її волі, а отже, держава надзвичайно сильно обмежена в діапазоні та способах їх регулювання. Всі особливості регулювання негативних прав з боку держави зводиться до обов'язку забезпечити їх реалізацію.

По-друге, правова доктрина України, характеризуючи суб'єктивні права, оперує категоріями „поняття“, „зміст“, „структура“. Конституційний Суд України у своїй практиці щодо тлумачення норм, які містять суб'єктивні права та свободи, оперував виключно категоріями „зміст“ і „обсяг“. Категорія сутності в контексті суб'єктивного права розглядається в межах наукової дискусії, й усталеного погляду на цю проблему немає. При цьому, якщо оперувати філософським поняттям сутності, а це – головне, основне, визначальне в предметі, то стосовно суб'єктивного права сутність буде означати визначальне в конкретному праві. У праві на пенсії – це пенсія, у праві на безкоштовне медичне обслуговування – безкоштовне медичне обслуговування. В контексті суб'єктивних прав практика Конституційного Суду України, законодавча практика навряд чи дозволяють застосовувати категорію звуження до категорії сутності суб'єктивного права з огляду на визначення, яке наведене вище. Оскільки іншими словами воно звучить так: звуження права можливе, якщо воно не призводить до порушення визначальної категорії такого права, будь-яке порушення такої визначальної категорії (пенсія, освіта) на практиці означає її скасування. Отже, у цьому контексті йдеться не про звуження, яке призводить до порушення сутності, а про скасування права (у тому числі через неможливість його реалізації).

Однак частина друга статті 22 Конституції України і так забороняє скасовувати конституційні права.

Таким чином, що, власне, хотів сказати Конституційний Суд України вказаним твердженням з огляду на наведені аргументи та цілком зрозумілі приписи статті 22 Конституції України, зрозуміти важко.

Отже, Конституційний Суд України намагався довести конституційність оспорюваних норм із застосуванням хибного методологічного підходу. Однак відсутність аргументації щодо конституційності пільг у співвідношенні з відповідними статтями Конституції України дає можливість стверджувати, що він не виконав своєї функції.

Суддя
Конституційного Суду України

І. Д. СЛІДЕНКО